

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Hørings svar fra UiT Norges arktiske universitet (UiT) vedr evaluering av kvoteordningen

Det vises til brev fra KD av 7. juli 2014 der institusjonene bes om å gi tilbakemelding på vurderinger, konklusjoner og anbefalinger i evalueringsrapporten.

Kvoteordningen ved UiT

UiT har 72 kvoteplasser, hvorav henholdsvis 6 og 14 plasser fulgte med i fusjonene med Høgskolen i Tromsø (2009) og Høgskolen i Finnmark (2013). Plassene har i hovedsak vært brukt på masternivå, men kvoteprogrammer som kom med i UiTs studieportefølje i forbindelse med fusjonene har også kvoteplasser på bachelornivå. På grunn av en bestemmelse i den lokale ph.d-forskriften, som ikke gjør det mulig å ta opp ph.d-studenter på kvotefinansiering, har ikke UiT tatt opp denne kategori studenter på kvoteprogrammet siden 2006.

Kvoteordningen har vært meget populær ved UiT, og vi har færre plasser til fordeling enn hva som har vært ønsket fra fakultetene. UiT har dels prioritert plasser til studieprogrammer der deltagelse av internasjonale studenter generelt og kvotestudenter spesielt har hatt betydning for utformingen og gjennomføring av det faglige innholdet. Slike programmer er f.eks masterprogrammene i International Fisheries Management, Peace and Conflict Transformation, Visual Culture Studies, Indigenous Studies og Telemedicine and E-health. Videre har UiT brukt plasser for å styrke eksisterende og nye forsknings- og utdanningssamarbeid, og da gjerne i sammenheng med andre SIU-programmer som NOMA, Eurasia-programmet og Samarbeidsprogram med Russland. UiT har med noen få unntak (i samforståelse med SIU) kun tatt opp studenter fra samarbeidsinstitusjoner.

Kvoteordningen som virkemiddel for internasjonalisering av norsk høyere utdanning

På grunn av den store interessen for kvoteplasser og de mange mulige samarbeidsland ordningen omfatter har stipendene i stor grad vært «smurt tynt utover», og har dermed

hatt noe begrenset betydning i forhold til institusjonens mer målrettede internasjonaliseringsstrategier. UiT har gode erfaringer med å bygge på de samarbeid der kvotestipender har blitt koblet opp mot forskersamarbeid.

Et svært godt aspekt ved kvoteordningen har vært at den har fungert svært fleksibel. Dette har ført til at det har vært enkelt å allokere plasser innenfor institusjonen for å styrke eksisterende samarbeid, samt forsterke nye og gryende samarbeid.

UiT er enige i at et framtidig kvoteprogram bør knyttes til nasjonale strategier. Ordningen bør videre bygge opp under institusjonens strategier og kan med fordel knyttes til eksisterende forsknings-, utdanningssamarbeid og kombineres med andre midler/programmer. Videre kan flere stipend til samme geografiske område eller samme institusjoner, eller beslektede fagområder gi ordningen større bærekraft. Det er likevel vanskelig å presisere hvilke land og eventuelle partnerskapsprogram et framtidig kvoteprogram bør rette seg mot, da det kan variere ut fra faglige interesser og institusjonelle strategier. UiT er et breddeuniversitet og f.eks Musikkonservatoriet, institutt for fysikk og våre mange helseutdanninger kan ha svært ulike samarbeidsinstitusjoner og -interesser.

Dersom kvoteordningen, som nå er en ren mobilitetsordning skal omdefineres i retning av partnerskapsprogram kan dette gi mulighet til videreutvikle ulike samarbeid. Hovedutfordringen, slik vi ser det, vil være at ved et partnerskapsprogram etableres samarbeidet som et prosjekt med finansiering over en kortere periode som etter hvert skal finansieres via de samarbeidende institusjoners eget budsjetter. Erfaringen tilsier at det i nord-sør-samarbeid er utfordrende å klare dette. Et partnerskapsprogram har kortere varighet og er vanskelig å forlenge over flere perioder. Slik partnerskapsprogrammene fungerer i dag, kan det ikke gis stipend til gradsstudier i Norge, kun til delstudier. Aktiviteten og arbeidsinnsatsen dreies dermed fra at kvoteordningen gir institusjonene inntekter i form av studiepoeng for studenter som for det meste trenger tilsvarende oppfølging som ordinære studenter, til å bli en arbeidskrevende ordning med prosjektutvikling, søknader, rapportering, manglende muligheter til at studentene kan ta en grad her, og ikke minst manglende lønnskompensasjon for fagmiljøene. Med mindre det legges opp til andre betingelser enn i dagens partnerskapsprogramordning, vil en slik endring vanskelig være økonomisk bærekraftig for institusjonene og fagmiljøene.

UiT er derfor skeptisk til en total redefinering av kvoteprogrammet til partnerskapsprogram. Snarere bør det være et supplement til partnerskapsprogram og andre samarbeidsprogrammer. Vi er likevel positive til at ordningen kan omfatte midler til forsker- og lærerutveksling, student- og lærerpraksis, utvikling av administrasjon og stimulering av gradssamarbeid.

UiT ønsker å satse mot BRIKS-landene i overenstemmelse med nasjonale strategier. Imidlertid uttrykker flere fakulteter bekymring for at en ordning som i for sterk grad rettes mot BRIKS (og nordområdene) samtidig vil føre til en svekkelse av kvoteordningens bistandseffekt og som middel til kapasitetsbygging i det globale sør.

Når det gjelder «internasjonalisering hjemme» har kvoteordningen bidratt til et internasjonalt læringsmiljø. I og med svært få norske studenter reiser på utveksling til det globale sør, har kvoteordningen vært med på å gi norske studenter en bredere forståelse av vår mangfoldige verden. For studieprogrammer der krysskulturell kommunikasjon står sentralt har kvoteordningen bidratt på en unik måte. Denne dimensjonen bør også tas i betraktning ved den videre utformingen av programmet. Kvotestudenter har med sine avhandlinger bidratt med viktig kunnskap om forhold i landene de kommer fra. Mange av UiTs kvoteprogrammer har innlagt feltarbeid i hjemlandet, noe som har styrket relevansen for partnerinstitusjonen og –landet. I tråd med dette støtter UiT anbefalingen om at avhandlingenes tema og eventuelle feltarbeid legges til hjemlandet hvor mulig.

Kvoteordningen som virkemiddel i bistandspolitikken

Kvoteordningen skal føre til kapasitetsbygging i hjemlandet. UiTs erfaring er at uteksaminerte kvotestudenter, spesielt fra sør, i stor grad reiser tilbake til hjemlandet. Fakultetene melder om at mange har fått jobb i f.eks forvaltning, utdanning, forskning og i ulike NGO. Når det gjelder kvotestudenter fra Øst, spesielt Russland, har disse i mindre grad reist hjem. Uansett hvor studentene kommer fra, vil en sterkere forankring i partnerinstitusjoner og landets myndigheter, der mulige jobbtilbud venter, kunne bidra til at flere vender hjem. Sandwich-modeller der studenten har kortere opphold i Norge, og avlegger endelig eksamen i hjemlandet kan også bidra til at kandidatene blir i sitt hjemland.

Vi kan se at evalueringsrapportens anbefaling om at profilen til kvotestudentene blir styrt av behovet i landet det rekrutteres fra kan bidra til kapasitetsbygging på områder som av myndighetene eller partnerinstitusjonen blir definer som sentrale. Det er imidlertid en fare for at en alt for strikt tilpasning og snever vurdering av arbeidsmarkedsbehov i de berørte landene vil kunne svekke kunnskapsutviklingen. Sterke føringer vil kunne bidra til at viktig kunnskap i form av prosjekter og avhandlinger med fokus på temaer som i studentens hjemland er kontroversielle ikke blir ansett som relevante eller ønskelige. Områder som i tråd med dette kan falle utenfor er fred- og konfliktstudier, kjønnsstudier, utviklingsstudier og urfolksstudier. For eksempel foreslo Ugandas president Museveni på et møte på Makerere universitet i september nettopp å legge ned denne type studier.

(<http://news.mak.ac.ug/2014/09/president-museveni-promises-deliver-salary-increment>, 3 avsnitt). Å samle flere stipender i færre utvalgte institusjoner, men holde et bredt faglig fokus vil kunne bidra til strategisk institusjonsbygging, uten å miste denne siste dimensjonen av syne.

Vi mangler videre i dag mekanismer hvor institusjonene kan vurdere og kartlegge behovet i landet og ved institusjonen. I og med kvoteordningen er en ren mobilitetsordning som bringer studenter til Norge og det ikke ligger midler i ordningen til andre aktiviteter og mobilitet (forsker, lærer, administrativ) er det vanskelig å få en god og dialog på dette feltet.

For ytterligere å bidra til en mer strategisk institusjonsbygging enn tilfellet er i dag kan tettere samarbeid med institusjonene i mottakerlandene være et mulig tiltak. Da må

både forskere, studenter og administrasjon involveres. Det bør derfor settes av midler til aktiviteter i forbedende fase av prosjekter, samt til oppfølging og utvelging av studenter, slik at det ikke støtter opp om en skjevfordelt utdanningspolitikk i samarbeidslandet. UiT har i liten grad kontrollmekanismer som sikrer at stipendmidler tilfaller dyktige studenter som ikke selv har midler til videre studier, eller kontakter som kan besørge stipend. Å se til at stipendene ikke skjevfordeles, og dermed reproducerer ulikhet vil kreve en oppfølging i forkant som det i dag ikke finnes midler til å gjennomføre, i alle fall ikke når stipendene er «smurt tynt utover».

Vi ser synergier ved å knytte kvoteordningen til andre NORAD-prosjekter. Vi ser likevel begrensinger når det gjelder å knytte ordningen til NORHED (som nevnes spesielt i høringsbrevet. Dette programmet oppfordrer i svært liten grad til studier i Norge, og når det gjelder midler til Training of Trainers i Norge, ligger dette allerede inne i NORHED-finansieringen. Videre er NORHED-prosjektene så vidt få (UiT har 3 programmer, 2 innen helse og ett innen fiskeri) og krever svært omfattende søknadsprosesser som gjør at svært mange fagmiljøer vil falle utenfor ordningen,

Urfolk

UiT har et særlig nasjonalt ansvar for forskning og utdanning knyttet til samiske og urfolksrelaterte problemstillinger. Senter for samiske studier drifter et engelskspråklig masterprogram i urfolkstudier. Et slikt studietilbud lar seg vanskelig realisere i mange av verdens regioner. Generelt er utdanningsnivået fortsatt lavt i de fleste urfolksgrupper verden over. Urfolksgrupper er alt for ofte marginalisert i sine stater, både politisk, sosialt og økonomisk. Dette innebærer at studenter med urfolksbakgrunn har svært få muligheter til å være selvfinansierte studenter. Vi vet at utdanning er en forutsetning for institusjonsbygging, politisk deltagelse og er en viktig byggestein på veien til urfolks rettigheter og likeverd.

En revidert kvoteordning bør derfor vurdere å sette av øremerkede kvoter for urfolk og minoritetsstudenter, da dette er velegnet for å gi kompetanse til framtidige posisjoner i forskning, i forvaltningen, på internasjonalt og nasjonalt nivå, i NGO-systemet og ved utdanningsinstitusjoner.

Hvilket utdanningsnivå skal kvoteordningen omfatte – bachelor, Master ph.d.

Storparten av kvotestipendene ved UiT har gått til studenter på masternivå. Selv om mange samarbeidspartnere har utviklet egne masterprogrammer med akseptabelt nivå, ser vi likevel at det fortsatt vil være behov for kvoteprogrammer både på masternivå, og i enkelte tilfeller bachelornivå. Vi får imidlertid melding fra våre samarbeidsinstitusjoner om at det er økende behov for ph.d.-kandidater. Slik kvotefinansieringen er innrettet i dag, har UiT siden 2006 ikke tatt opp ph.d.-studenter på ordningen. Siden UiT har et sterkt ønske om å bidra til kunnskapsbygging på dette nivået, ber vi om at det ses på finansieringsmodellen for ph.d.-studenter. I tillegg til at avlønningen ligger langt under nivået til ordinære ph.d.-stipendiater, finnes det verken driftsmidler til studenten eller overhead til institusjonen i ordningen. Det mest sentrale er likevel at det må følge driftsmidler med slike stipend. Vi ber derfor om at dette vurderes i et revidert program.

Selv om kvoteordningen i hovedsak har vært knyttet til å ta hele grader ved UiT har vi gode erfaringer med sandwich-programmer. I dag har, ifølge regelverket, det korteste mulige studieforløpet vært ett år. Vi ønsker i hovedsak at dette skal ligge fast. Vi ser imidlertid, til tross for at det vil kreve mer administrasjon, at det i noen få tilfeller vil være aktuelt med sandwichprogrammer/utveksling på ett semester.

Kjønnsbalanse

Kvoteordningen tilstreber kjønnsbalanse. Dessverre har færre kvinner enn menn blitt tildelt kvotestipend. Vi ønsker at målet om lik fordeling mellom kjønnene opprettholdes.

Forvaltning av kvoteprogrammet og stipendutbetaling

Vi slutter oss til forslaget om at kvoteordningen, inkludert stipendforvaltningen flyttes til SIU.

Til tross for god og profesjonell hjelp fra Lånekassa, har vi opplevd motsetninger i fortolkning av regelverket der SIUs forståelse som programforvalter har måttet vike for Lånekassa, som kun forvalter utbetalingsordningen, sin fortolkning. Dette har ført til tidskrevende brevvekslinger, og har i enkelte påført UiT store utgifter.

I denne forbindelse støtter vi også anbefalingen om at kvoteordningen gjøres om til en ren stipendordning og opphører å være en lån-til stipend-ordning. Samtidig bør mekanismer som innebærer at programdesign, og opptakspolitikk har en innretning som øker sannsynligheten for at studentene vender hjem.

Vi vil til slutt igjen påpeke at kvoteordningen er svært populær ved UiT, og har beriket vår institusjon. Vi har nesten uten unntak hatt dyktige studentene. I dag fullfører de aller fleste på normert tid, og kan vise til gode akademiske og kunstfaglige prestasjoner. Mange studenter har meldt tilbake at det har gitt dem kunnskap og muligheter de ellers ikke ville hatt. Mange har også meldt tilbake at kunnskapen de har fått om demokrati og likestilling gjennom å bo i Norge har vært viktig.

Vi ser fram til revidering av kvoteordningen og håper våre kommentarer kan komme til nytte.

Heidi Adolfsen
studiedirektør
—
heidi.adolfsen@uit.no

Hege Kristin Widnes
rådgiver
—
Hege.k.widnes@uit.no
776 44 968

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.